

BOLANING SOTSIUMDA RIVOJLANISHI

*Dehqonova Muxlisa Haytboy qizi - University of Management and Future
Technologies universiteti, S313-22- guruh talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqola bolaning sotsiumda rivojlanish jarayonini tahlil qiladi. Maqolada bolaning ijtimoiy muhitda o'zini anglash, jamiyatga moslashish va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish bosqichlari ko'rib chiqiladi. Ilk bolalik, maktab, o'smirlik va yosh kattalik davrlarida bolaning rivojlanish jarayoni va unga ta'sir qiluvchi omillar, jumladan, oila, ta'lim muhitidan tashqari, jamiyat va madaniyatdagi axborot texnologiyalarining roli tahlil qilinadi. Maqola ijtimoiy rivojlanishning o'zgacha jihatlarini yoritib, bolalar va yoshlarning ijtimoiylashuvi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan omillarni aniqlaydi.

Kalit so'zlar: Bolaning rivojlanishi, sotsiumda rivojlanish, ijtimoiy ko'nikmalar, oila ta'siri, ta'lim muhit, madaniyat, o'smirlik davri, ijtimoiylashuv, axborot texnologiyalari, ijtimoiy muhit.

Kirish

Bolaning sotsiumda rivojlanishi — bu uning ijtimoiy muhitda o'zini anglash, jamiyatga moslashish va o'ziga xos ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonidir. Har bir bola o'z oilasidan, maktabdan, do'stlaridan va boshqa ijtimoiy guruhlardan ta'sirlanadi. Bu rivojlanish jarayoni bola uchun jamiyatda o'z o'rnini topish, boshqa odamlar bilan samarali munosabatlar o'rnatish va o'zligini anglashda muhim ahamiyatga ega.

Ijtimoiy rivojlanishning bosqichlari

Bolaning sotsiumda rivojlanishi bir nechta bosqichdan o'tadi. Har bir bosqichda bola yangi ijtimoiy ko'nikmalarni egallaydi va o'ziga xos xulq-atvor shakllantiradi.

Ilk bolalik davrida bola eng avvalo o'z oilasida ijtimoiy tajriba orttiradi. Ota-onasi va boshqa oila a'zolari bilan muloqot qilish orqali bola asosiy ijtimoiy ko'nikmalarni — so'zlashuv, emotsional ifoda, qo'llab-quvvatlashni o'rganadi. Bu

davrda bola kimdir bilan o'ynashni, birgalikda vaqt o'tkazishni, hamjihatlikni his qiladi.

Maktabga kirgan bola jamiyatning kengroq qatlamlari bilan tanishadi. Bu davrda bola do'stlar orttiradi, guruhlariga kiradi va o'ziga xos ijtimoiy rollarni bajaradi. Maktabda jamiyatda o'zini qanday tutish, boshqa odamlar bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rganadi. Bu jarayon, ayniqsa, o'rtoqchilik va muammolarni birgalikda hal qilishni o'rganishda juda muhimdir.

O'smirlik davri bolaning o'zligini izlash va identifikatsiya qilish jarayoni hisoblanadi. Bu davrda bola o'z jamiyatdagi rolini, qadriyatlarini va kelajakdagi maqsadlarini aniqlaydi. Jamiyatdagi turli ijtimoiy guruhlar bilan muloqot qilish, ularning normativlarini o'rganish va ularga moslashish bolaning ijtimoiy rivojlanishining muhim bosqichi hisoblanadi.

Yosh kattalik davrida bola jamiyatning yanada keng qatlamlariga integratsiya bo'ladi. Bu davrda bola o'zining kasbiy faoliyatini boshlaydi, mustaqil hayot kechira boshlaydi va o'zini jamiyatda o'z o'rnini topgan shaxs sifatida his qiladi.

Sotsial rivojlanishga ta'sir etuvchi faktorlar

Bolaning sotsiumda rivojlanishiga ta'sir qiluvchi ko'plab omillar mavjud. Ulardan ba'zilarini quyidagicha ajratib ko'rsatish mumkin:

Oila bolaning ilk ijtimoiy tajriba orttiradigan joyidir. Ota-ona bolaning hissiy va aqliy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Oila a'zolarining muloqotdagi uslubi, ijtimoiy qadriyatlar va turmush tarzlari bolaga ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatadi.

Maktab va o'quv muassasalaridagi ta'lim jarayoni bolaning sotsiumda rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Maktabda bolalar faqat bilim olishmaydi, balki jamiyatda o'z o'rnini topishga yordam beradigan ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu yerda bola o'z bilimini boshqalar bilan baham ko'rish, birgalikda ish olib borish va turli ijtimoiy me'yorlarni o'rganadi.

Bola o'zgacha madaniy va an'anaviy tizimda o'sganda, u o'z jamiyatining qadriyatlari va an'analari bilan tanishadi. Bu holat bolaning ijtimoiy muloqotlarini va ijtimoiy qoidalariga moslashuvini kuchaytiradi.

Bugungi kunda axborot texnologiyalarining rivojlanishi bolaning sotsial rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali bola kengroq ijtimoiy aloqalar oʻrnatishi mumkin, lekin bu bir qator ijtimoiy muammolarni ham yuzaga keltiradi, jumladan, ijtimoiy izolyatsiya va raqamli zoʻravonlik kabi holatlar.

Xulosa

Bolaning sotsiumda rivojlanishi jamiyatning barcha qatlamlari tomonidan qoʻllab-quvvatlanishi va boshqarilishi kerak boʻlgan murakkab jarayondir. Oila, maktab, jamiyat va madaniyat bolaning ijtimoiy koʻnikmalarini rivojlantirishda muhim oʻrin tutadi. Har bir bola oʻz vaqtida va toʻgʻri sharoitlarda oʻrgatilsagina, u jamiyatga foydali, oʻzini anglagan va hurmatli shaxs sifatida oʻsib chiqishi mumkin. Bola rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillarni inobatga olib, samarali ijtimoiy yordam tizimini yaratish, bolalar va yoshlarning toʻgʻri ijtimoiylashuviga erishishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). Oʻquvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni oʻqitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda oʻqituvchi oʻzida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy taʼsir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.

7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.